

ОТГОВОР НА БЕЛЕЖКИТЕ И ПРЕПОРЪКИТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „Професор“ по социология
за нуждите на секция „Социален контрол, отклонения и конфликти“
на Института за изследване на общества и знанието при БАН

Най-напред искам да благодаря на членовете на Научното жури за внимателния прочит на представените от мене материали, за високата оценка на резултатите от дългогодишния ми труд, и особено за отправените съвети и препоръки за бъдещата ми изследователска работа.

Бих искала да започна с предложенията на доц. Ивков за изследвания по конкретни проблеми в тематичните области, в които работя, диференцирано за едни или други социални групи. Повишената уязвимост на инвалидите е безспорна и едно изследване на виктимизацията им би било много интересно и може да бъде използвано за разработване на съответни политики. Пак в тази връзка е и актуалността на изследване по същия въпрос, отнесено и към други уязвими групи - възрастни хора, деца. Общеизвестно е разпространението на измамите и физическото насилие, жертви на които са много възрастни хора, особено живеещи сами.

Интересно би било да се направи анализ и в друг срез – определени социални групи като субект на девиантно поведение – какъв е социалният профил на субектите на отделни форми на отклоняващо се поведение, какви детерминационни зависимости съществуват, какви причинни връзки и механизми са характерни, как могат те да се типологизират и т.н.

Аналогично и по отношение на екологичните рискове. Как те се отразяват на качеството на живот на отделните групи, какви специфики в оценката и отреагирането при едни или други от тях се наблюдават. Особено интересно би

било едно мултидисциплинарно изследване на отражението на излагането на екологични рискове върху здравословното състояние, доколкото те са фактори за инвалидизация, какви са социалноикономическите и психологически следствия - и за обществото, и за отделната личност.

В по-широк план много полезни са и насоките за изследване, посочени от проф. Златанова. На част от тези проблеми – напр. за връзката на икономическите интереси (а може да се направи и едно разширение - и за властовите отношения) с екологичните рискове, за ценностите като детерминанта на поведението по отношение на околната среда, за обективизирането им в проекологично поведение, за времевата перспектива в мисленето, планирането и оценката на действията и отражението им в интересуващата ни насока, в изследванията е отделено определено внимание. Но същевременно тези проблеми са много комплексни и сложни, при това ситуацията не е статична, социалните връзки и зависимостите се променят в динамичния цялостен социален контекст, което прави необходимо очертаните проблеми да са обект на регулярни изследвания като се навлиза все повече в дълбочина.

Също така важни и интересни за бъдещи изследвания са и посочените от проф. Миленкова теми, свързани с НПО, дарителството (по въпроса е събрана определена информация при ЕСИ) и доброволчеството, развитието на „зелена икономика“ – някои аспекти с двупосочен ефект като ситуирането на ветрогенератори на неподходящи места, изграждането на МВЕЦ на места, където се оказва пагубно за местната фауна, са засегнати накратко. Именно тези акценти в рамките на фокусирани върху друго анализи, са заявка за бъдещи центрирани върху това изследвания.

Колкото до въпроса за не-икономическите детерминанти на насилието върху жени, ще спомена на първо място дестабилизацията на ценностните системи, ценностната дезориентация, аномията в обществото, налагането на

инструменталния подход. Своето място имат и психологическите фактори, особено породени от нежелано за индивида развитие на жизнената ситуация и т.н.

Съгласна съм със съвета на проф. Наумова за по-активно включване в международни проекти, което безусловно ще е от полза за пълноценната ми научна реализация. Наистина, в последните години бях фокусирана върху изследователска работа, която изискваше повече индивидуален труд и изявите ми в международен план се ограничаваха с участие в международни научни форуми, но за в бъдеще имам намерения за интензивно търсене на възможности за участие в международни изследователски проекти – посока, в която вече съм направила някои крачки.

Що се отнася до бележката, свързана със законодателството, предвид на социологическия характер на изследванията ми, то не заема ключово място, а присъства като един от компонентите на социалната система, акцентът не е върху нормативните регламентации в качеството им на самостоятелни социални факти. Правото е специфична извънредно сложна система и изследванията му изискват висока специализирана квалификация, ето защо аз като социолог се фокусирам върху взаимовръзките и взаимодействията му с останалите компоненти на социалната система.

Що се отнася до бележката на проф. Келиян относно формулиране на приносите, по-конкретно за отнасяне на приносите, *изразяващи се в разкриване на особеностите и спецификата на виктимизацията на жените и определяне на основните социални фактори, които я обуславят въз основа на изследване на виктимизацията и личната сигурност в джендър-перспектива (принос 4); идентифициране на специфични особености в характеристиките, детерминантите и тенденциите, вкл. и свързани с етнически фактори, на престъпността в България и Македония (принос 5); систематизиране на формите на домашно насилие и извеждане на икономическите, културни, психологически детерминанти с по-трайно или краткосрочно действие и сравнителен анализ между България и Македония (принос 6), към принос 1 – „На основата на*

задълбочен анализ на престъпността са изведени нейните количествени и качествени характеристики и динамика в условията на макросоциална трансформация /18,10,13,14,15/. Установени и анализирани са зависимостите на състоянието и динамиката ѝ с основни характеристики на социалната среда – икономическа (с оглед на това е направен подробен анализ на отражението на световната икономическа криза върху българската икономика и на проекциите ѝ на микроравнище - 11) и политическа ситуация, институционална динамика и функционалност, промени в ценностните системи и т.н. След анализ на широк спектър социални проблеми, характеризиращи етапа на прехода е установено влиянието им върху престъпността и девиантното поведение. Определени и систематизирани са факторите, които влияят върху престъпността /10,12,13,18,9/.“, то аз съм ги извела отделно поради факта, че намирам тези конкретизации като твърде специфични и оценявам значението им като особено важно за обществото.

Аналогични са мотивите ми и по отношение на групирането на приносите в резултат на изследванията ми по екологичната тематика. Принос 1 и 2 са разграничени поради факта, че единият визира конструирането на авторов теоретичен модел на изследвания феномен и детерминацията му, които имат изразен теоретичен характер и са с една по-висока степен на общност, а вторият има насоченост към една конкретна социална система на определен етап от развитието ѝ – а именно българското общество в периода на трансформация. Аналогични са били мотивите ми и при разграничаване на приноси 4 и 5 от принос 3.

В заключение още веднъж изказвам искрена благодарност на членовете на Научното жури за отделеното време и вложените усилия, за направените конкретни препоръки, които безспорно ще са ми от значителна полза за бъдещата научна работа.

Доц. Анна Мантарова